

KALENDAR

Život i djelo Tadije Smičiklase

1843. Hrvatski povjesničar i političar Tadija Smičiklas rodio se 1. listopada 1843. u Reštvu, u Zumberku. Škole i studije pohađao je u Zagrebu, Beču i Pragu. Bio je gimnazijski profesor u Osijeku, Rijeci i Zagrebu, te član bečkog instituta za istraživanje austrijske povijesti.

sinteza povijesti hrvatskoga naroda. Smičiklas je zasnovao i redigirao najvažniju zbirku srednjovjekovnih isprava za hrvatsku povijest: »Diplomatički zbornik« (»Codex diplomaticus regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae«, sv. II-XII, 1904-1914).

Ostala su mu važnija djela: »Obrana i razvitak hrvatske narodne ideje od 1790. do 1835.« (»Rad-JAZU, 1885.), »Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije« (1891.), »Život i djelo I. Kukuljevića Sakcinskog« (1892.), »Život i djelo Fr. Račkog« (1895.), »Nacrta života i djela biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi, govori i rasprave« (1906.).

Napisao je i biografije Radoslava Lopašića, Šime Ljubića, Ilije Ruvarca, Matije Mesića i dr. Umro je 1914. u Zagrebu.

Smičiklasova »Povijest hrvatska I-II« (1879.-1882.) dopire do 1848., a prva je kritički pisana i cjelovita

Flaubertova »Madame Bovary«

1856. Francuski književnik Gustave Flaubert (na slici) stvorio je remek-djelo čija je glavna junakinja gospođa Bovary postala simbolom poput Don Quijotea, Hamleta

ili Fausta. Njegov roman »Madame Bovary« počeo je u nastavcima izlaziti 1. listopada 1856. u »Revue de Paris«. Odmah u početku djelo je uzбудilo vlasti. Već za objavljivanja u tom pariškom li-

tu pisac je pod pritiskom morao neka mjesta u romanu ublažiti, druga izbaciti, a kada je »Madame Bovary« na početku godine izašla kao knjiga, država je odvojeno podiglo optužnicu protiv autora zbog povreda javnoga čudoreda.

Došlo je do poznatoga procesa, u kojem je Flauberta na vrlo vješt način obranio prijatelj obitelji, poznati odvjetnik Senard.

KINESKA REVOLUCIJA - 1949. Tisuće Kineza, opranjenih barutom i zemljom, zakoračile su u blistave dvorane Carske palače dinastije Ming i Chang u Pekingu dok je Mao Zedong, okružen rukovodstvom revolucije, proklamirao proglašenje Narodne Republike Kine. Pod crvenom zastavom sa šest žutih zvijezda kineska je revolucija slavila potpunu pobjedu.

Od »Pozora« do »Obzora«

1860. Zagrebački odvjetnik Eduard (Slavoljub) Vrbancić podnio je 1859. molbu bečkom Ministarstvu unutarnjih poslova da mu odobri izdavanje političkoga dnevnika. Ministarstvo je 30. rujna 1859. udovoljilo molbi, a prvi broj toga dnevnika, pod imenom »Pozor«, izašao je 1. listopada 1860.

Pod tim imenom list izlazi do 1867., kada ga je ban Levin Rauch zabranio.

Nakon zabrane »Pozora« izlazi u Beču do 13. svibnja 1869. »Novi pozor«.

Od 1. rujna 1869. u Sisku počinje izlaziti »Zatočenik« - Matija Mrazović, glavni suradnik lista, vodio je u njemu kampanju protiv Levina Raucha, optužujući ga za korupciju u vezi s društvom za isušivanje Lonjskog polja. Nakon Rauchova pada »Zatočenik« je zabranjen, a umjesto njega od 7. ožujka 1871. u Sisku izlazi »Branik«.

Taj se list 1. kolovoza 1871. preselio u Zagreb i promijenio ime u »Obzor«, koji je kao hrvatski politički dnevnik izlazio do 1941. godine.

Smrtne kazne za ratne zločine

1946. Na Međunarodnom vojnom sudu, sastavljenom od predstavnika savezničkih vojski, u Nürnbergu se od 20. studenoga 1945. do 1. listopada 1946., kada je izrečena presuda, sudilo čelnicima Trećega Reicha odgovornima za ratne zločine, osim ostalih, za vođenje napadačkih ratova, kršenje međunarodnih ugovora, za genocid... U tek završenu Drugom svjetskom ratu bili su od-

govorni za smrt čak pedeset milijuna ljudi. Na smrt vješanjem osuđeni su ratni zločinci Göring, Ribbentrop, Keitel, Rosenberg, Jodl i još sedam visokih dužnosnika nacističke Njemačke, na doživotni zatvor Hess, Funk i Reader, a ostali su dobili vremenske kazne ili su oslobođeni optužnicama.

Smrtne kazne izvršene su noću 16. listopada 1946. (Na slici: Sudeenje u Nürnbergu)

PANAMSKI KANAL - 1979. Panamska zastava završila se nad Panamskim kanalom, obilježujući završetak sedamdesetpetogodišnje američke jurisdikcije nad tim dijelom teritorija Republike Paname.

Što znači biti slavan? Postići da se govori mnogo gluposti na vaš račun.

(Flauberet)

S tres je prepoznat kao važan pokretač žudnje za drogom te povećanom i ponovnom zlorabom sredstava koja stvaraju ovisnost.

Nakon većih katastrofa, terorističkih akcija ili drugih sličnih događaja, uočena je veća učestalost slučajeva depresije i posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP), uz koje je često povezana povećana zlorabna sredstava koja stvaraju ovisnost.

Ljudi koji su doživjeli velike traume, oni s PTSP-om ili depresijom skloni su »samoliječnju«

drogama ili alkoholom kako bi se smirili, nosili sa stresom ili umanjili smetnje.

Nakon terorističkih napada izvedenih 11. rujna 2001. godine u New Yorku, prema istraživanju koje je proveo David Vlahov sa suradnicima, a rezultate objavio u časopisu »American Journal of Epidemiology«, oko tri posto pogodnih tim strašnim događajem počelo je pušiti cigarete, 19,3 posto piti alkohola, a 2,5 posto započelo je pušiti marihuanu.

Pušenje duhana poraslo je na 9,7 posto, potrošnja alkohola 24,5 posto, a zlo-

dominikanska Republika prostire se na polovici prekrasnoga otoka smještenog u karipskom moru. Njezina je novija povijest mučna. Od 1930. do 1961. jedan je krvavi i prepredeni »kralj Ubu«, imenom Rafael Leonidas Trujillo, vladao narodom od sedam milijuna duša. Nakon njegova ubojstva, njegovi udvorice i suradnici uspjeli su učvrstiti njegov režim.

Godine 1994. bivši silnikov tajnik, Joaquin Balaguer, već bolestan starac i vjeran prijatelj grabežljivaca, zasjeo je u predsjedničkoj palači. Gdje god je prolazila Pena-Gomezova karavana autobusa i kamiona, mogao sam utvrditi da se okupljaju deseci tisuća berača trske, njihovih gladnih žena i vesele djece s trbusima nadutim od glista. »Chico« je bio izvanredan govornik, pun ljubavi i ljudske topline. Od njegova su snažnoga glasa podrhtavale palme. Navodeći očite primjere, neprekidno je optuživao rak korupcije.

Sanjaju o tome da »pobješe«

Balaguer i njegovi strani gospodari, razumije se, poduzeli su sve da bi diskreditirali Pena-Gomez. Tako su razglasili da uopće nije bio Dominikanac, nego sin haitičanskoga rezača trske koji se tajno uselio.

Boja kože igra veliku ulogu u dominikanskom načinu razmišljanja: lokalnu vladajuću klasu čine uglavnom bijelci ili tu i tamo mješanci, mala i srednja buržoazija sanja o tome da »pobješe«. Pena-Gomezovi neprijatelji savršeno su dobro znali što rade igrajući na kartu rasističkih predrasuda.

Kao i obično, predsjednički su izbori 1994. bili krivotvoreni. Kao i obično, satrap gospodara posebnih proizvodnih zona izašao je pobjednikom izbornih kutija. Kao i obično, triumfirali su korumpirani i korupciona-

Kako korupcionaši djeluju? Koji su prvi darovi koji se nude? Kako se oduprijeti? Kome prijaviti podmićivače? Ili prvo prijaviti podmićenoga kolegu iz susjednoga ureda? Metode se, očito, razlikuju od kontinenta do kontinenta, od zemlje do zemlje

JEAN ZIEGLER 29

NOVI GOSPODARI SVIJETA i oni koji im se suprotstavljaju

Da bi se osiguralo neko tržište, posebno u zemljama južne hemisfere, nužno je podmiriti želje i strasti ministara, šefova država, vjerskih i gospodarskih čelnika. Ta je »pomoć pri odlučivanju« vrlo raznolika, prihvaća se i prilagođava okolnostima, nema čvrstih pravila

Francisco Pena-Gomez umro je od raka ubrzo nakon izbora. Korupcija, pak, i dalje živi u Dominikanskoj Republici.

Paradoksalno je ali istinito: to je trijumf ajatolaha neoliberalne dogme koja je izazvala prihvaćanje prvih ozbiljnih mjera protiv međunarodne korupcije.

Desetljećima je ponašanje šefova transkontinentalnih tvrtki bilo sljedeće: korupcija je nužno zlo. Da bi se osiguralo neko tržište - posebno u zemljama južne hemisfere - nužno je podmiriti želje i strasti ministara, šefova država, vjerskih i gospodarskih čelnika. Ta »pomoć pri odlučivanju« očito je vrlo raznolika. Prihvaća se i prilagođava okolnostima. Nema čvrstih pravila. U slučaju transakcije koja se odno-

si na teško oružje - oklopnjaci, topovi, borbeni zrakoplovi - valja odmah znati da nije rijetkost mito koje doseže i 40 posto cjelokupne vrijednosti.

Nekaznjivo korumpiranje

U svakom slučaju, nijedan se ozbiljan posao ne može zaključiti bez te male (ili velike) izvanzakonske pomoći. Zapadne su države, uostalom, tomu prilagodile svoje zakonodavstvo. Dakako, sve su poznavale prijetup aktivne i pasivne korupcije. Međutim, njihovi kazneni zakoni predviđali su kazne zbog korupcije samo dužnosnicima svoje zemlje. Korumpirani neku stranu vlast nije bilo kažnjivo. Uz ostalo, porezni su propisi većine zemalja članica OECD-a gotovo predvi-

đali mogućnost da se iz tih poreza izuzmu vrijednosti mita davanog u inozemstvu...

No ajatolasi Nevidljive ruke na sve to bacaju anatemu. Tržište, i samo tržište, treba odlučivati o alokaciji sredstava, porezima na profit, lokaliziranju poduzeća i tako dalje. Odnosno, svaki čin korupcije dovodi do skretanja slobodne igre sila tržišta. Zato ju se mora progoniti.

Međunarodna organizacija koja je u pozadini nedavno poduzetih mjera protiv korupcije zove se »Transparency International«. Osnovao ju je 1993. izvanredan čovjek imenom Peter Eigen, a ona se vrlo izravno poziva na neoliberalna uvjerenja.

Eigen je bivši njemački visoki dužnosnik Svjetske banke. Tijekom 11

godina zauzimao je odgovorna mjesta u šest latinskoameričkih zemalja. Njegovo je praktično iskustvo vrlo široko. Njegovo teorijsko obrazovanje solidno.

Organizacija »Transparency International« stvorena je gotovo kao kopija »Amnesty International«. Njezin je godišnji proračun skroman: dva i pol milijuna dolara (2001.), a financira se uplatama svojih članova i iz neovisnih zaklada. U središnjem sjedištu u Berlinu djeluje glavni stožer sastavljen od uglednih i vrlo stručnih ekonomista, financijskih stručnjaka i pravnik. Ukupno ih je 40 članova.

Antikorupcijske akcije

»Transparency International« ima tisuće članova u 80 zemalja. No, nacionalne sekcije uživaju veliku autonomiju: antikorupcijske akcije što ih one poduzimaju moraju biti prilagođene situaciji u svakoj pojedinoj zemlji.

Jedan primjer. U Argentini »Transparency« ima više od 3000 članova. Oni redovito postavljaju »ophodnje građana« ispred gradonačelnštava i administrativnih zgrada. Ti »građani« sustavno opsjedaju korisnike usluga javne uprave i pitaju ih, na primjer, jesu li, da bi dobili taj i taj upravni dokument, morali platiti mito. Ako jesu, kojom dužnosniku? Koliku svotu? Djelatnici argentinskog »Transparencija« uporno i pomno bilježe odgovore službenika i, u posebnim slučajevima, objavljuju ih javnosti putem tiska.

Od 1995. »Transparency International« godišnje objavljuje »Indeks korupcije«. Kako je sastavljen? U svakoj promatranoj zemlji stotinjak ekonomskih aktera, koji uživaju povjerenje - nacionalni i međunarodni poduzetni-

ci, bankari poznati u glavnome stožeru u Berlinu, dužnosnici UN-a, odgovorni za programe razvoja itd. - pišu izvješća odgovarajući na precizne upitnike. Na temelju tih dokumenata, berlinska središnjica piše sintezu. Nakon toga sastavlja ljestvicu korupcije, od najkorumpiranije zemlje na vrhu do one koja je najmanje pogodena tim zlom.

Kuharica o korupciji

Eigen je nadaren solidnim praktičkim smislom: »Transparency« izdaje »National Integrity Source Book«, neku vrstu knjige kuharice o korupciji. Kako korupcionaši djeluju? Koji su općenito prvi darovi koji se nude? Kako se oduprijeti? Kome prijaviti podmićivače? Ili prvo prijaviti podmićenoga kolegu iz susjednoga ureda? Metode se, očito, razlikuju od kontinenta do kontinenta, od zemlje do zemlje. Ta se knjiga danas može dobiti na 20 jezika. Činjenice koje iznosi stalno se ažuriraju na Internetu.

Dakako, »Transparency International« bavi se samo državama i onima koji ih korumpiraju. Organizacija još nema nužnih materijalnih sredstava da bi se bavila »non-state actors« (nedržavnim akterima), a osobito transkontinentalnim tvrtkama za naoružanje, farmaciju, hranu, agentima za razmjenu itd. No, očito je da se i neke od tih tvrtki bave korupcijom, i to ponekad u velikim razmjerima. Neki upravljači tvrtke A, na primjer, može dati znatan mito upravljaču tvrtke B da bi se ovaj odrekao ulaska u konkurenciju s njim na određenom tržištu. U takvom su slučaju gubitnici dioničari tvrtke B. (Nastavlja se)

»Novi gospodari svijeta i oni koji im se suprotstavljaju« izlazi uskoro u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvor.com).

»Novi gospodari svijeta i oni koji im se suprotstavljaju« izlazi uskoro u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvor.com).

»Novi gospodari svijeta i oni koji im se suprotstavljaju« izlazi uskoro u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvor.com).

Osjećaj krivnje nepotrebno je opterećenje

Jadna uzbuđena Regina je njuškala po mom pisačem stolu tražeći rokovnik s telefonskim brojevima da bi mogla nazvati Lolu ili moju majku, i za vrijeme traženja naletjela je slučajno na crnu knjižicu ukrašenu zmajem i tako doznala sve što je Hella Hell zabilježila, taj ljudi, bezobzirni plan

nim glasom. - Dobro se pobrinu za Jocka. On to zaslužuje - dodala je još slabijim glasom, a zatim je izgovorila nešto što je zvučalo kao pozdrav, ali nisam mogla dobro razumjeti, jer se njezin glas raspršio u radiošumovima koji su onemogućili nastavak našeg razgovora.

Veza je bila prekinuta i gdje god da sam stala, mobitel nije davao signale.

Naravno da smatram da je osjećaj krivnje nepotrebno opterećenje. Ali krivnja je bila onaj glavni čimbenik u tinjajućem bijesu osjećaja kojim me ispunila vijest o smrti u Švedskoj. Odmah sam shvatila zašto je Regina tako nekontrolirano urlala u slušalicu, taj ljudi, bezobzirni plan. Nije čudo da je tu knjižicu smatrala ekskluzivnim adresarom, tako da ne krivim Reginu što je počela listati po njoj. U stvari, ona uopće nije kriva. Bit će

86 Piše: Unni Drougge

ISPOVIJEDI HELLE HELL

da ju je čitanje tih stranica dovelo u stanje potpunog šoka. Ona je cijelo vrijeme mislila da smo nas dvije najbližije prijateljice, pa ona mi se čak pokušala približiti seksualno, a sada su sva ta izdajnička prijevarena i sve lažno prijateljstvo s moje strane bili razotkriveni. Mora da se osjećala sasvim prevarenom i poniženom. Moje formula-

cije je baš nisu lijepo opisivala kao osobu. Ali u svojoj obranu moram reći da su te grabežljive riječi u knjižici sa zmajem bile napisane u vrijeme takve nemoći kakvu samo Hella Hell može razumjeti. Regina je, ako se sjećate, htjela naglo istrgnuti Joa iz mog života time što ga je htjela poslati od kuće.

Jedina dobra stvar u cijeloj toj zbrci bila je da smo se Inger i ja slagale. Ta je činjenica olakšala moje teško srce dok sam plaćala namirnice kako bih se vratila do auta i mog predivnog dečka, koji je još bio sretno nesvjestan katastrofe koja se dogodila nekoliko tisuća kilometara sjevernije.

Na moje iznenađenje Jojo nije bio u autu. Nervozno sam se osvrtnala ne bih li ugledala nešto u tom velikom kompleksu što bi moglo privući mlade. Nasuprot McDonald'sa otkrila sam moderni prostor s videoi-

grama. Naravno, mora da je tamo, pomislila sam, i dakako, moj je dragi neotesanac stajao tamo uživajući u igru virtualne stvarnosti. Nakon što je završio jedan krug, pružila sam mu sve kovance koje sam imala, kako bih ja mogla obaviti još jedan obilazak po robnoj kući.

Jo se ozario zbog mog besplatnog doprinosa, a ja sam mu rekla da me čeka tu dok ne dodem po njega.

U čudnom raspoređenju koje se stalno mijenjalo između uzbuđenja i očajja, kupila sam ne razmišljajući veliku stereo liniju, gomilu britanskih glazbenih časopisa, madrac za napačavanje, dasku za surfanje od stiropora, kupaće gaćice, nekoliko majica dobre kvalitete, polaroid kameru, Game Boy i skateboard. (Nastavlja se)

Roman Unni Drougge »Ispovijedi Helle Hell« upravo je objavljen u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvor.com)

SAVJETI O ZDRAVLJU

Piše: mr. sc. dr. Davor Moravek

Oni koji su skloni depresiji i PTSP-u posežu za sredstvima koja potiču ovisnost

Nakon terorističkih napada izvedenih 11. rujna 2001. u New Yorku, prema istraživanju, oko tri posto ljudi počelo je pušiti cigarete, 19,3 posto piti alkohol, a 2,5 posto počelo je pušiti marihuanu

poraba marihuane (kanabisa) 3,2 posto neposredno nakon tog stresnog događaja.

Prema tom istraživanju, za osobe kojima je dijagnosticiran PTSP pet puta je većina vjerojatnost

da će pušiti duhan ili marihuanu. Osobe kojima je dijagnosticirana depresija, uz to sklone su i alkoholu.

Istraživanje je važno jer upućuje na to da povećana zlorabna sred-

stava koja stvaraju ovisnost (cigarete, alkohol, marihuana) može biti povezana s povećanom pojavom depresije ili PTSP-a.

Zapaža se i da se u osoba koja su se liječile zbog

problema ovisnosti o alkoholu ili drugim sredstvima, recidiv (ponovno uzimanje) javlja nakon nekog neugodnog događaja.

No žudnja za sredstvom koje potiče ovisno-

st ne mora biti povezana s nekim konkretnim događajem, nego i s ponovnim vraćanjem starom stilu življenja ili podsjećanjem na prijašnja, rizična ponašanja.

Prepoznavanje i liječenje depresivnih smetnji te PTSP-a može znatno smanjiti zlorabnu alkohola, duhana ili marihuane.

Uzimanje tih sredstava kao način »rješavanja problema« može samo pogoršati probleme. Stres neće biti riješen, ali će cigarete izazvati smetnje na plućima, srcu ili na drugim organima. Zbog konzumiranja alko-

hola i marihuane smetnje ponašanja mogu eskalirati u pojačanu agresivnost i promjene raspoloženja.

Osobama izloženim snažnom stresu može pomoći grupna psihoterapija, psihoterapijsko i farmakoterapijsko liječenje, te grupe pomoći i samopomoći, a pod stručnim nadzorom mogu ponovno osmisliti svoj život.

Negiranje problema karakteristično je za osobe koje imaju simptome PTSP-a. A kad prestanu uzimati sredstva koja stvaraju ovisnost, to je znak da su na putu oporavka.